

Hoe een krant wegdraait van de eigen volgzaamheid

Door [Paul Hekkens](#) - 8 augustus 2020

Geplaatst in [Coronavirus](#) - [Media](#)

Hoofdredacteur van De Volkskrant [Pieter Klok](#) pleit op 19 maart ervoor het beleid van het RIVM te volgen: 'Ik denk dat het verstandig is om als land één lijn te trekken om die lijn te steunen. Die ene lijn is vrij goed onderbouwd, een heel instituut zit daar achter.' Met zoveel woorden zegt hij aan afwijkende standpunten in zijn krant geen podium te willen bieden. Frappant is dat deze adhesie aan het RIVM wordt betuigd, kort nadat het RIVM de tournure had gemaakt van het opbouwen van groepsimmunitet als na te streven doel - Van Dissel spreekt van het coronavirus 'rond laten gaan' - naar groepsimmunitet als gunstig maar onbedoeld bijeffect.

Sinds haar volgzaamheidsverklaring wordt De Volkskrant verweten dat ze haar journalistieke taak om overheidsbeleid kritisch te volgen verwaarloost. Het duurt volle drie maanden alvorens [Klok](#) toegeeft niet de 'juiste woorden' te hebben gekozen. Interessant is te zien hoe De Volkskrant sindsdien de draai maakt om kritische geluiden toch weer aan bod te laten komen. Om die ommezwaai te laten zien, bespreek ik een drietal artikelen. Het eerste artikel is hoe het niet moet. Het derde artikel is hoe het ook kan. En het tweede artikel laat de draai zien.

Zwarte vrouw als zondebok

Het eerste artikel is van 28 juli en heeft als titel: [Trump retweet video van arts met bizarre ideeën, video is inmiddels verwijderd door Twitter en Facebook](#). Toevallig heb ik de [video](#) in kwestie op

Hoe een krant wegdraait van de eigen volgzaamheid

internet gezien. In die video komen diverse artsen aan het woord. Wat die artsen zeggen, komt ongeveer overeen met wat ik eerder in [mijn boek *Stille Lente*](#) over hydroxychloroquine schrijf, namelijk dat onderzocht moet worden of het middel in combinatie met zink helpt in een vroeg stadium van de ziekte, bij een relatief lage dosering. Dat onderzoek is namelijk nooit uitgevoerd. Wel is onderzoek gedaan met zeer hoge doses, waarvan je van te voren al weet dat die toxisch zijn. De Volkskrant gaat echter in het geheel niet in op de in de video genoemde argumenten.

Ook richt De Volkskrant haar pijlen exclusief op de zwarte, vrouwelijke arts en dominee Stella Immanuel. Immanuel wordt enorm gepakt op uitspraken van jaren geleden die helemaal niet in de video voorkomen, maar meer van doen hebben met haar Afrikaanse gekleurde versie van het christelijk geloof, waarvan ze als dominee kond doet. Zij is namelijk geboren in Kameroen, en opgeleid in Nigeria. In feite wordt Immanuel hard gepakt op haar Afrikaanse achtergrond. De Volkskrant speelt niet de bal, maar kiest een zwarte vrouw als zondebok. Als het om hydroxychloroquine gaat, is dat in de ogen van de Volkskrant blijkbaar niet racistisch.

Kritisch aan het handje van de gevestigde macht

De draai naar een meer kritische opstelling, wordt gemaakt in het Volkskrant-artikel van 31 juli met als titel: [Langzaam verdampt de heilige status van de corona-experts](#). In dat artikel durft de Volkskrant kritisch te zijn tegenover het RIVM en het Outbreak Management Team omdat de Rotterdamse burgemeester Ahmed Aboutaleb, geruggesteund door de Amsterdamse burgemeester Femke Halsema, dat ook durft.

Punt is dat beide burgemeesters mondkapjes op sommige plaatsen verplicht stellen, terwijl het RIVM en het OMT daar tot op heden weinig heil in zien. Waar Aboutaleb nu de standpuntbepaling van de autoriteiten bagatelliseert als ook maar een opvatting, daar waren zulke relativeringen enkele maanden geleden nog niet te horen bij de bestuurlijke top van Nederland.

De Volkskrant volgt ook Lodewijk Asscher waar deze zich afvraagt of het advies van het RIVM dat personeel in de verpleeg- en thuiszorg niet hoeft te beschikken over hoogwaardige beschermingsmaterialen, was gebaseerd op wetenschappelijke gronden, of dat men de schaarse beschermingsmiddelen voor de ziekenhuizen wilde reserveren.

Geconstateerd wordt dat Jaap van Dissel zich op politiek terrein bewoog toen hij de 1,5 meter in vliegtuigen bagatelliseerde om 'toch nog tegen redelijke prijzen te kunnen vliegen'. IC-expert Diederik Gommers overkwam hetzelfde toen hij 1600 IC-bedden toezegde, omdat minister Hugo de Jonge in de Tweede Kamer knel zat. Pas nu het gevestigde gezag verdeeld is, is de Volkskrant in de gelegenheid het ene gevestigde gezag te bekritisieren aan de hand van het andere gevestigde gezag. Zo weet de krant zich uit de oncomfortabele positie van kritiekloosheid te wurmen, waarin zij zichzelf had gemanoeuvreed.

Hoe een krant wegdraait van de eigen volgzaamheid

Aanmaakblokjes

Het derde artikel dat al op 21 juli verscheen heet: [Is het virus eigenlijk al weg? \(en andere dwarse ideeën over corona langs de wetenschappelijke meetlat\)](#). Het voordeel van dit artikel is dat de discussie op argumenten wordt gevoerd. Bovendien toont het wetenschappers die het ook niet weten.

De eerste bewering is, dat het virus al lang weg is, en dat de positieve testen in feite vals-positieve testresultaten zijn. Dat blijkt niet zo te zijn omdat bij een onduidelijke uitslag verder getest wordt. Ook uit het feit dat het aantal besmettingen nu weer toeneemt, blijkt mijns inziens dat het virus nooit is weggeweest.

Mij interesseert vooral de samenhang tussen de tweede stelling: 'We hebben al haast groepsimmunititeit bereikt', en de derde stelling: 'De meeste mensen waren al beschermd tegen het virus'.

Mark Rutte had in zijn televisietoespraak van 16 maart gezegd dat als zo'n 65 procent van de bevolking immuniteit heeft opgebouwd, dat de uitbraak dan verder uitdooft. Bij die 65 procent wordt er echter ervanuit gegaan dat iedereen evenveel kans heeft om het virus te krijgen. Dat blijkt niet zo te zijn.

Infectiemodelleur Luc Coffeng vergelijkt het met een kampvuur: 'De aanmaakblokjes van het kampvuur branden het eerst weg. Als die op zijn en het vuur gaat niet branden, is de uitbraak ruim voor die 65 procent al gedoofd.'

Praktijk is evenwel dat de 'aanmaakblokjes' zich verspreid in de samenleving bevinden. Daarom gaan ze niet allemaal tegelijk branden. Het 'aanmaakblokje' dat veel mensen ontmoet, zal eerder vlam vatten dan een aanmaakblokje dat leeft als een kluizenaar.

Maar, denk ik dan: een kampvuur wordt ook samengesteld uit materialen met verschillende brandbaarheid. De een is vatbaarder voor het coronavirus dan de ander. Om te beginnen zijn er verschillen in de algemene afweer. De een heeft zagezegd een betere weerstand dan de ander.

De afweer van de T-cellen

Vervolgens zijn er de zogeheten T-cellen. Dat zijn afweercellen die af te stemmen zijn op het verdrijven van bepaalde soorten ziektekiemen. Veel mensen hebben T-cellen die afgestemd staan op ongevaarlijke verkoudheidscoronavirussen. Allerm minst valt uit te sluiten valt dat die T-cellen ook bescherming bieden tegen covid-19.

Uit Zweeds onderzoek is gebleken dat twee keer zoveel mensen een zekere mate aan immuniteit hebben ontwikkeld tegen covid-19 dan dat antistoftests aantonen. Wellicht komt die immuniteit van T-cellen. Pas wie daadwerkelijk besmet raakt ontwikkelt zogeheten antistoffen. Dat zijn als het ware experimentele geneesmiddelen die het lichaam zelf ontwikkelt, en die worden vermeerderd als ze

Hoe een krant wegdraait van de eigen volgzaamheid

blijken te werken. Niet alle antistoffen werken echter optimaal.

Overshoot

De generieke weerstand, en de afweer door middel van T-cellen zijn medebepalend hoeveel besmettingen nodig zijn om de groepsimmunitet te bereiken die nodig is om het virus te doen uitdoven. Je mag de verschillende soorten afweer als het ware bij elkaar optellen.

Inclusief de immunitet van T-cellen zou de groepsimmunitet in Stockholm al zo'n 40% bedragen. In de New Yorkse wijk Queens, en in de Italiaanse stad Bergamo blijkt 68 en 57 procent van de bevolking antistoffen te bezitten. Tel je daar nog eens de immunitet op basis van T-cellen bij, dan kom je op een zogeheten 'overshoot' voorbij de benodigde groepsimmunitet. Wellicht heeft dat *overshoot* samenhangt met de snelheid van de uitbraak. Het vuur is dan dermate intens dat het alles verteert.

Als dwars idee over corona wordt ook het artikel [Second wave? Not even close](#), van J.B. Handley aangehaald. In dat artikel wordt, net als in de tv-toespraak van Rutte, zwaar ingezet op groepsimmunitet. Rekening houdend met het feit dat niet iedereen even besmettelijk is, komt Handley tot de conclusie dat als 10 tot 20 procent van de mensen besmet zijn, dat dan het coronavirus uitdooft. Ook zegt hij dat een epidemie niet te voorkomen, maar slechts te vertragen is. Dat vertelden ook Rutte en Van Dissel indertijd. De oppervlakte onder de afgeplatte curve was niet per se kleiner dan de oppervlakte onder de niet afgeplatte curve. Het voordeel van de vertraging was vooral dat de ziekenhuizen - en ic's in het bijzonder - niet overbelast zouden raken.

Ziek door George Floyd-protesten

Handley stelt verder dat in New York en in New Jersey met een groepsimmunitet van 62 en 65 procent het virus inmiddels is uitgeraasd, terwijl dat in Florida, Texas en Arizona met een groepsimmunitet van respectievelijk 6, 3 en 8 procent nog niet het geval is. Verder stelt Handley dat de stijging van het aantal positieve tests voor een belangrijk deel te verklaren is uit de toename van het aantal uitgevoerde tests. Dat blijkt uit het feit dat in diverse staten weliswaar het aantal positieve gevallen stijgt, maar niet het aantal sterfgevallen.

Dat het aantal ziekenhuisopnamen wel stijgt, is te verklaren uit het feit dat patiënten met vanwege corona uitgestelde behandeling, alsnog naar het ziekenhuis gaan, en daar getest worden op covid-19. Vervolgens worden ze geclassificeerd als opgenomen wegens covid-19.

Tenslotte stelt Handley dat uit de gegevens blijkt dat de protesten naar aanleiding van de dood van George Floyd hebben geleid meer besmettingen. Hij leidt dat af uit de stijging van het aantal ziekenhuisopnamen, in de periode na de protesten. Dat dit vervolgens niet heeft geleid tot meer doden, verklaart hij uit het feit dat de meeste demonstranten relatief jong waren.

Hoe een krant wegdraait van de eigen volgzaamheid

Speciale relativiteitstheorie

Wat nu te denken van deze beschrijving van de situatie in de VS? Is groepsimmunitet als T-cellen meewegen, dan toch een haalbare optie? Is de epidemie een vuur dat sowieso uitbrandt totdat de vereiste groepsimmunitet bereikt is? Helpen alle overheidsmaatregelen hoogstens een beetje bij het vertragen van de epidemie, maar maken die voor de omvang daarvan verder niet zoveel uit? Is het überhaupt mogelijk het virus rond te laten gaan onder minder kwetsbare groepen, zonder dat de kwetsbare groepen daardoor geraakt worden?

Allereerst is het gewenst om *overshoot* zoals in New York te vermijden, want *overshoot* leidt per saldo tot meer besmettingen, meer ziektegevallen, en ook meer doden dan nodig. Overshoot voorkom je mijns inziens door de epidemie te vertragen. Een tweede punt is dat van het begin af aan duidelijk is dat het vertragen van het virus ook een kwestie is van tijd winnen: tijd om medicijnen of vaccins te ontwikkelen.

Tijd winnen is ook nuttig

Wat ik daar als derde punt aan wil toevoegen, is dat tijd winnen ook ertoe kan leiden dat we beter met het virus kunnen omgaan waardoor besmettingen worden voorkomen. Dat leidt dan wederom tot een lagere benodigde groepsimmunitet. Zo bezien zijn het indammen van het virus en groepsimmunitet communicerende vaten: het een leidt tot het ander.

Net als tijd en ruimte in de speciale relativiteitstheorie van Albert Einstein, zijn het een en het ander niet van elkaar te scheiden. Het indammen van het virus verlaagt als het ware de brandbaarheid van het virus. In de smeulende resten van het kampvuur vind je de volgende ochtend dan nog heel wat onverbrand hout. Wellicht vind je ook nog hier en daar ook nog een aanmaakblokje vind.

In zekere zin eet Handley van twee walletjes. Als de benodigde groepsimmunitet lager wordt door maatregelen, dan kun je daar niet de conclusie aan verbinden dat maatregelen niet nodig zijn omdat de vereiste groepsimmunitet door de maatregelen lager is geworden. Dat zou een cirkelredenering zijn.

Zichtbaar wordt dat een juister begrip van groepsimmunitet niet leidt tot een duidelijker begrip met helderdere maatstaven. Net als bij de ruimtetijd van Einstein geldt: hoe juister het begrip, hoe lastiger toepasbaar in de dagelijkse praktijk. Daarom dat de mechanica van Newton nog steeds toepassing vindt.

Vijftien minuten

Wat mij betreft blijft de vraag, in hoeverre maatregelen doelmatig zijn bij het indammen van het virus. Dat kan betekenen dat je bepaalde maatregelen versoepelt, terwijl je andere maatregelen verscherpt. Zo modelleer je de maatregelen naar de laatste inzichten, en voorkom je scepsis over het nut van de

Hoe een krant wegdraait van de eigen volgzzaamheid

maatregelen.

Al geruime tijd is bekend, dat infecties in de buitenlucht nauwelijks voorkomen. Bovendien gaat het bij besmettelijkheid erom hoeveel virus je binnen krijgt. De duur van het contact speelt daarbij een rol. Bij contacttracering gaat men uit van een nabijheid met een besmet iemand van minimaal 15 minuten. Is het dan wel nodig dat je de anderhalve meter handhaaft, steeds als je iemand op straat passeert?

Te weinig en te laat

Momenteel keren vakantiegangers terug uit risicogebieden. Nu pas krijgt Schiphol zijn eigen testinrichting. Bovendien blijft testen niet verplicht. Als de regering nu eerder had gezegd dat aan vliegen de consequentie zit van verplicht testen, dan had men de prijs van testen bij terugkomst, al meteen met het ticket kunnen doorberekenen. Gevolg van die prijsverhoging zou dan zijn geweest dat er minder gevlogen zou zijn, en dat er dus minder mensen terugkeren uit risicogebieden. Het mes had dan aan twee kanten gesneden. Nu zijn de maatregelen te weinig en te laat.

Lak

Een tweede probleem zijn jongeren die steeds meer lak aan de regels krijgen. Veel infectie vinden momenteel plaats onder jongeren. Via familiebezoek komen die ook bij de oudere generaties terecht. Ondertussen zijn de introductieweken aan universiteiten en hogescholen in aantocht. Momenteel kent Maastricht weinig besmettingsgevallen. De kans is echter groot dat dit na de zogeheten INKOM anders is. Een cadeautje van de universiteit aan de Maastrichtse bevolking, zeg maar.

Besmettelijkheid geen metafoor

Een onderbelichte bron van infecties zijn allochtone gemeenschappen. In steden als Brussel en Antwerpen is dat reeds geconstateerd. Ik vraag me dan af of dat bij de recente toename van besmettingen in Rotterdam en Amsterdam niet ook het geval is. Autoriteiten hebben de neiging om daarover te zwijgen, omdat ze doodsbenuwd zijn voor stigmatisering van deze gemeenschappen. Spreken in termen van besmettelijkheid is namelijk een geduchte vorm van stigmatisering. In dit geval is besmettelijkheid echter niet slechts een metafoor, maar gewoonweg realiteit. Daarom dient men ook dit probleem bespreekbaar te maken, en aan te pakken.

Van binnen een beetje buiten maken

Buiten is minder gevaarlijk dan binnen, maar binnen kun je de problemen verminderen door het een beetje tot buiten te maken. Goed ventileren is daarbij gewenst. Nu in de zomer kan dat in veel gevallen door ramen en deuren open te zetten. Naarmate het kouder wordt, is dit minder mogelijk, en dan moet het ventilatiesysteem op de juiste manier functioneren. Dat betekent dat lucht niet binnenshuis wordt rondgepompt, maar dat verse lucht van buiten wordt aangevoerd, en verbruikte lucht weer naar buiten wordt afgevoerd. Dat is niet bij alle systemen mogelijk.

Hoe een krant wegdraait van de eigen volgzzaamheid

Moderne systemen zijn vooral ingericht op energiebesparing, waarbij eenmaal verwarmde lucht niet zomaar naar buiten wordt afgevoerd. In de jongste persconferentie van Rutte en De Jonge komt ventilatie niet aan de orde. Behalve dat men de gevoelige afweging tussen coronabeleid en energie- of klimaatbeleid niet wil maken, heeft het kabinet in navolging van het RIVM, nog steeds moeite met beleid te voeren op basis van virusoverdracht via aerosolen. Die overdracht zou immers niet bestaan, is lange tijd het standpunt van het RIVM geweest.

Grove nalatigheid

Tot slot noem ik de problemen die ontstaan met het handhaven van de quarantaine. Quarantaine is een reden om zich niet te laten testen, en ook waarom het als klikken gezien, om vrienden of bekenden aan te wijzen als mogelijk besmet.

Wat testen en quarantaine betreft, blijft het kabinet inzetten op vrijblijvendheid. Het zou juridisch niet mogelijk zijn. In andere EU-landen wordt testen en quarantaine echter wel verplicht gesteld. Bovendien is er een rechtsgrond aan te wijzen: *grove nalatigheid*. In verband met HIV zijn er mensen op basis van grove nalatigheid veroordeeld. Die rechtsgrond wordt met betrekking tot corona echter niet eens genoemd, laat staan bediscussieerd. Om het er maar niet over te hebben, is dat niet ook grove nalatigheid?

Paul Hekkens is schrijver van het boek [‘Stille Lente’ – kroniek van Nederland Coronaland](#).